

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Інститут людини

ЗАТВЕРДЖЕНО

Приймальною комісією

Протокол № 4 від 29.01.18 р.

Голова Приймальної комісії

В.О.Огнев'юк

Програма
вступного випробування

ОР: другий (магістерський) рівень
Галузь знань: 01 Освіта
Спеціальність: 016 Спеціальна освіта
Освітня програма: Логопедія
На базі: ОР "Бакалавр",
здобутий за іншою спеціальністю

ПОГОДЖЕНО

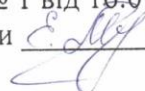
Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи

О.Б. Жильцов

РОЗГЛЯНУТО І ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри спеціальної
психології, корекційної та інклюзивної
освіти

Протокол № 1 від 16.01.2018 р.

Зав. кафедри О.В. Мартинчук

Київ – 2018

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Відповідно до Правил прийому до Київського університету імені Бориса Грінченка абітурієнти при вступі на навчання за другим (магістерським) рівнем проходять вступне випробування.

Програма вступного випробування спрямована на відбір фахівців, у яких рівень сформованості загальних і фахових компетентностей дозволить оволодіти магістерською програмою за освітньою програмою «Логопедія» спеціальності 016 «Спеціальна освіта».

Можливість отримання другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю «Спеціальна освіта», освітньою програмою «Логопедія» базується на визначенні рівня підготовки випускників першого (бакалаврського) рівня вищої освіти з основних дисциплін циклу професійно-практичної підготовки навчального плану спеціальності «Спеціальна освіта» освітньої програми «Логопедія».

На вступне випробування виноситься зміст таких навчальних дисциплін:

- ✓ «Спецпедагогіка з історією»
- ✓ «Спеціальна методика розвитку мовлення»
- ✓ «Спеціальна методика початкового навчання мови»
- ✓ «Психолого-педагогічна діагностика»
- ✓ «Основи інклюзивної освіти»
- ✓ «Логопедія»

Студенти, які виявили бажання продовжити навчання за магістерською освітньою програмою «Логопедія» зі спеціальності 016 «Спеціальна освіта» повинні мати достатньо високий рівень теоретичних знань та практичних навичок з нормативних дисциплін циклу професійно-практичної підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю «Спеціальна освіта (логопедія)».

Форма проведення – усно.

Кількість питань у білеті – 3.

Тривалість підготовки – 30 хв.

Критерії оцінювання: склав/не склав.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ВСТУПНИКІВ

Оцінка	Критерії
Склав	Ставиться вступнику, який виявив знання основного навчального матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання і майбутньої роботи за фахом, здатний виконувати завдання, передбаченні програмою, ознайомлений з основною рекомендованою літературою; при виконанні завдань припускається помилок, але демонструє спроможність їх усувати.
Не склав	Ставиться вступнику, який допускає принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань, не може продовжити навчання чи розпочати професійну діяльність без додаткових занять з відповідної дисципліни.

СПЕЦПЕДАГОГІКА З ІСТОРІЄЮ

Спеціальна педагогіка як галузь педагогічної науки. Спеціальна педагогіка як наука про особливості та закономірності навчання і виховання особистості при порушеннях процесів розвитку і соціалізації в спеціальних навчальних закладах. Об'єкт, предмет, мета і завдання спеціальної педагогіки як науки. Зв'язок спеціальної педагогіки з іншими науками. Галузі спеціальної педагогіки (сурдопедагогіка, тифлопедагогіка, олігофренопедагогіка, логопедагогіка, психокорекційна педагогіка, ортопедагогіка, аутизмпедагогіка).

Сучасна термінологія в умовах оновленої гуманістичної парадигми спеціальної педагогіки. Основні поняття спеціальної педагогіки (дефект, дизонтогенез, корекція, компенсація, соціалізація, абілітація та реабілітація, діти з порушеннями та відхиленнями психофізичного розвитку, особи з особливими освітніми потребами, корекційно-розвивальна робота, корекційна спрямованість навчання).

Теоретичні засади спеціальної педагогіки (дефектології). Наукові концепції Л.С. Виготського та їх значення для дефектології. Концепція про культурно-історичне походження психіки та формування вищих психічних функцій, концепція про загальні та специфічні закономірності психічного розвитку в нормі та патології, концепція про провідну роль навчання в розвитку дитини.

Періодизація еволюції ставлення суспільства і держави до осіб з порушеннями психофізичного розвитку (за періодизацією М.М. Малофєєва). Формування системи опіки та лікувальної допомоги людям з порушеннями розвитку в Київській Русі та в країнах Західної Європи. Зародження системи спеціальної освіти в Російській імперії та в країнах Західної Європи. Стан справ у галузі виховання та навчання дітей з порушеннями психофізичного розвитку в Росії наприкінці XIX – на початку XX століття. Ставлення радянського уряду до проблем виховання та навчання дітей з порушеннями психофізичного розвитку. Здобутки радянської системи спеціальної освіти. Актуальні проблеми вітчизняної спеціальної освіти на сучасному етапі.

Сучасна система освітніх послуг для дітей з особливими освітніми потребами. Система спеціальних дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів для дітей різних нозологій. Аналіз системи надання освітніх послуг дітям з особливими освітніми потребами.

Загальна характеристика порушень слуху. Предмет і завдання сурдопедагогіки. Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями слуху. Порівняльна характеристика глухих і слабкочуючих дітей. Система корекційно-компенсаторної допомоги людям з порушеннями слуху. Компенсація порушень слуху у дітей.

Загальна характеристика порушень зору. Предмет і завдання тифлопедагогіки. Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями зору. Порівняльна характеристика сліпих і слабкозорих дітей. Система корекційно-компенсаторної допомоги людям з порушеннями зору. Умови виховання і навчання дітей з вадами зору. Компенсація порушень зору

у дітей. Система освіти дітей з порушеннями зору. Психолого-педагогічне обґрунтування змісту освіти в навчальних закладах для сліпих дітей і дітей зі зниженим зором. Особливості навчально-виховного процесу в спеціальних дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладах для дітей з порушеннями зору; можливості врахування цих особливостей в умовах інклюзивного навчання.

Поняття про порушення інтелекту. Розумова відсталість як соціально-педагогічна проблема. Ознаки, види і ступені розумової відсталості. Предмет і завдання олігофренопедагогіки/психокорекційної педагогіки. Психолого-педагогічна характеристика дітей з інтелектуальними порушеннями. Основні психологічні особливості розвитку та навчально-пізнавальної діяльності дітей з розумовою відсталістю (порушення психічних процесів, якостей знань, пізнавальних вмінь і навичок, розумової працездатності, самостійності, критичності, мотивації учіння та ін.).

Загальне поняття про граничні форми інтелектуального порушення і затримку темпу психічного розвитку. Діти з труднощами в навчанні. Проблема вивчення, навчання та виховання дітей із ЗПР. Типологія ЗПР (класифікація К.С.Лебединської). Психолого-педагогічна характеристика дітей з труднощами в навчанні. Специфічні особливості психічного розвитку різних категорій дітей з труднощами в навчанні. Система корекційно-компенсаторної допомоги дітям із затримкою психічного розвитку. Особливості змісту освіти дітей з труднощами в навчанні (затримкою психічного розвитку).

Загальна характеристика мовленнєвих порушень. Предмет і завдання логопедагогіки. Психолого-педагогічна характеристика дітей з тяжкими порушеннями мовлення. Система логопедичної допомоги і навчальних закладів для дітей з мовленнєвими порушеннями. Психолого-педагогічне обґрунтування змісту освіти в школі для дітей з мовленнєвими порушеннями. Напрями корекційно-компенсаторної роботи з дітьми дошкільного і шкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення.

Поняття про розлади аутистичного спектра. Класифікація розладів аутистичного спектра за ступенем тяжкості. Клініко-психолого-педагогічна характеристика осіб з розладами аутистичного спектра. Предмет і завдання аутизмпедагогіки. Система корекційно-компенсаторної допомоги дітям з розладами аутистичного спектра. Технології розвитку і навчання аутичних дітей. Засоби розвитку контакту аутичних дітей з довкіллям. Можливості розвитку, освіти і соціалізації аутичних осіб.

Логодидактика як галузь наукового знання. Принципи корекційно-педагогічного процесу. Принцип розвивального навчання. Принцип єдності діагностики і корекції відхилень в розвитку. Принцип врахування співвідношення первинного порушення і вторинних відхилень у розвитку дитини. Генетичний принцип. Принцип корекційно-компенсаторної спрямованості навчання. Принцип соціально-адаптувальної спрямованості навчання. Принцип діяльнісного підходу у навчанні та вихованні. Принцип раннього початку корекційно-педагогічного впливу. Принцип педагогічного

оптимізму. Принцип диференціального та індивідуального підходу. Принцип необхідності спеціального педагогічного керівництва.

Загальні основи спеціальної дошкільної дидактики. Теоретичні основи комплексного підходу до корекційно-розвивальної роботи: врахування загальних і специфічних особливостей в розвитку дітей. Особливості реалізації комплексного підходу до корекційно-розвивальної роботи в дошкільному закладі. Структура корекційно-педагогічного процесу в дошкільному навчальному закладі. Загальнодидактичні принципи педагогічного процесу в ДНЗ. Поняття про метод і прийом навчання. Особливості застосування методів навчання і виховання в спеціальному дошкільному навчальному закладі. Класифікації методів навчання: за джерелом знань, за типом пізнавальної діяльності. Форми організації навчання дітей дошкільного віку: дидактична гра, екскурсія, заняття. Структура заняття. Вимоги до занять з дітьми, які мають порушення психофізичного розвитку.

Рекомендована література

1. Основи корекційної педагогіки: навч.-метод. посіб. / С.П. Миронова, О.В. Гаврилов, М.П. Матвєєва; [за заг. ред. С.П. Миронової]. – Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2010. – 264 с.
2. Синьов В.М. Основи дефектології / В.М. Синьов, Г.М. Коберник. – К. : Вища шк., 1994. – 141 с.
3. Специальная педагогика / [Л.И. Аксенова, Б.А. Архипов, Л.И. Белякова и др.]; [под ред. Н.М. Назаровой]. – М. : Академия, 2010. – 400с.
4. Специальная педагогика : в 3 т. : учеб. пос. [для студ. высш. учеб. заведений] / [под ред. Н.М. Назаровой]. – Т. 1: История специальной педагогики / [Г.Н. Пенин, Н.М. Назарова]. – М.: Академия, 2007. – 352 с.
5. Специальная педагогика : в 3 т. : учеб. пос. [для студ. высш. учеб. заведений] / [под ред. Н.М. Назаровой]. – Т. 2: Общие основы специальной педагогики / [Н.М. Назарова, Л.И. Аксенова, Т.Г. Богданов, С.А. Морозов. – М.: Издательский центр «Академия», 2008. – 352 с.
6. Специальная педагогика: в 3 т.: учеб. пос. [для студ. высш. учеб. заведений] / [под ред. Н.М. Назаровой]. – Т. 3: Педагогические системы специального образования / Н.М. Назарова, Л.И. Аксенова, Л.В. Андреева и др. – М.: Издательский центр «Академия», 2008. – 400 с.
7. Специальная дошкольная педагогика: учеб. пос. / Е.А. Стребелева, А.Л. Венгер, Е.А. Екжанова и др. / [Под ред. Е.А. Стребелевой]. – М.: Академия, 2001. – 312 с.
8. Тарасун В. Логодидактика / В. Тарасун. – К. : Слово, 2011. – 392 с.

СПЕЦІАЛЬНА ДОШКІЛЬНА ПЕДАГОГІКА

Значення курсу «Спеціальна дошкільна педагогіка» в системі підготовки сучасного вчителя-логопеда. Спеціальна дошкільна педагогіка як наука про особливості та закономірності навчання і виховання особистості

при порушеннях процесів розвитку і соціалізації в спеціальних дошкільних навчальних закладах. Об'єкт, предмет і завдання спеціальної дошкільної педагогіки. Зв'язок спеціальної дошкільної педагогіки з іншими науками.

Система корекційно-компенсаторної допомоги дітям дошкільного віку з психофізичними порушеннями. Характеристика освітніх послуг для дітей раннього і дошкільного віку в Україні. Типи спеціальних дошкільних навчальних закладів.

Загальні основи спеціальної дошкільної дидактики. Теоретичні основи комплексного підходу до корекційно-розвивальної роботи: врахування загальних і специфічних особливостей в розвитку дітей. Особливості реалізації комплексного підходу до корекційно-розвивальної роботи в дошкільному закладі. Структура корекційно-педагогічного процесу в дошкільному навчальному закладі. Загальнодидактичні принципи педагогічного процесу в ДНЗ. Поняття про метод і прийом навчання. Особливості застосування методів навчання і виховання в спеціальному дошкільному навчальному закладі. Класифікації методів навчання: за джерелом знань, за типом пізнавальної діяльності. Форми організації навчання дітей дошкільного віку: дидактична гра, екскурсія, заняття. Структура заняття. Вимоги до занять з дітьми, які мають порушення психофізичного розвитку.

Ігрова діяльність як основний вид діяльності дітей дошкільного віку. Сюжетно-рольова гра як провідний діяльності дитини дошкільного віку. Класифікація дитячих ігор. Структура ігрової діяльності. Особливості педагогічного керівництва ігровою діяльністю дітей дошкільного віку.

Рекомендована література

1. Власова Т.О. О детях с отклонениями в развитии / Т.О. Власова, М.С. Певзнер. – М.: Просвещение, 1995. – 175 с.
2. Дитина: освітня програма для дітей від 2 до 7 років // Наук. керівник проекту В.О. Огнев'юк. – К.: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2016.
3. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка: навч. посіб.] / Тамара Іллівна Поніманська. – К.: Акалемвидав, 2013. – 456 с.
4. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка. Практикум: навч. посіб. / Т.І. Поніманська, І.М. Дичківська. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2004. – 352 с.
5. Специальная дошкольная педагогика: учеб. пос. / Е.А. Стребелева, А.Л. Венгер, Е.А. Екжанова и др. / [Под ред. Е.А. Стребелевой]. – М.: Академия, 2001. – 312 с.

СПЕЦІАЛЬНА МЕТОДИКА ДОШКІЛЬНОГО ВИХОВАННЯ

Предмет, об'єкт та суб'єкт спеціальних методик дошкільного виховання. Завдання дошкільної освіти. Мета виховання дітей з порушеннями мовлення. Умови корекційно-педагогічної роботи в спеціальних дошкільних навчальних закладах. Завдання виховання. Наступність у роботі спеціального дошкільного навчального закладу і школи.

Підготовка дошкільника до шкільного навчання. Поняття: «готовність дитини до школи», «мовленнєва готовність». Модель готовності дитини старшого дошкільного віку до школи: фізична, розумова, особистісна.

Поняття про розумовий розвиток і розумове виховання дошкільника. Показники розумового розвитку дитини. Зміст розумового виховання. Завдання розумового розвитку дитини. Засоби розумового виховання. Поняття про навчання і навчальну діяльність.

Поняття про сенсорний розвиток дитини, сенсорні еталони. Завдання, зміст та методи сенсорного виховання.

Завдання фізичного виховання: загальноосвітні та спеціальні. Організація фізичного виховання у спеціальному дошкільному навчальному закладі. Зміст фізичного виховання у спеціальному дошкільному навчальному закладі для дітей з тяжкими порушеннями мовлення. Методичні рекомендації до проведення занять з фізкультури. Вимоги та структура заняття з фізкультури. Загартовуючі процедури. Валеологічне навчання, його завдання.

Моральне виховання дітей дошкільного віку. Поняття морального виховання. Завдання, методи та засоби морального виховання. Естетичне виховання. Завдання, засоби, методи, форми та зміст естетичного виховання дітей дошкільного віку.

Особливості дитячої праці. Завдання трудового виховання. Види праці в дошкільному навчальному закладі. Форми організації праці. Корекційна спрямованість трудової діяльності в логопедичних групах. Вивчення елементів економічних знань у дошкільному закладі.

Рекомендована література

1. ДИТИНА: освітня програма для дітей від 2 до 7 років // Наук. керівник проекту В.О. Огнев'юк. – К.: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2016.
2. Кондукова С. В. Формування сенсорних здібностей дошкільників із загальним недорозвиненням мовлення засобом ігрової діяльності: посіб. / С. В. Кондукова, В. О. Кондратенко. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2011. – 111 с.
3. Коррекционно-педагогическая работа в дошкольных учреждениях для детей с нарушениями речи / [Под ред. Ю.Ф. Гаркуши]. – М., 2001.
4. Микляева Н.В. Дошкольная педагогика. Теоретико-методические основы коррекционной педагогики / Н.В. Микляева, Ю.В Микляева; [под ред. В.И. Селиверстова]. – М., 2008. – 263 с.
6. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка. – К.: Академвидав, 2013.- 456 с.
7. Специальная дошкольная педагогика: учеб. пос. / Е.А. Стребелева, А.Л. Венгер, Е.А. Екжанова и др.; [Под ред. Е.А. Стребелевой]. – М.: Академия, 2001.

8. Шипицина Л.М., Хилько А.А., Галлямова Ю.С. Комплексное сопровождение детей дошкольного возраста / [Под науч. ред. проф. Л.М. Шипициной]. – СПб: Речь, 2003. –240 с.

СПЕЦІАЛЬНА МЕТОДИКА РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ

Предмет, завдання та методологічні основи курсу спеціальної методики розвитку мовлення. Розвиток мовлення і розвиток мислення. Природнича психофізіологічна основа мовлення (вчення І.П. Павлова, П.К. Анохіна, О.Р. Лурія, О.О. Леонтьєва). Психологічні основи спеціальної методики розвитку мовлення (вчення Л.С. Виготського, С.П. Рубінштейна, М.І. Жинкіна, Д.Б. Ельконіна, А.К. Маркової та інших). Мовознавство, лінгвістика як теоретичні основи методики розвитку та навчання рідної мови.

Поняття закономірностей засвоєння мови. Характеристика закономірностей засвоєння мови. Принципи навчання. Дидактичні принципи: загальні та спеціальні. Методичні принципи: загальні та часткові.

Завдання, зміст, форми розвитку мовлення дітей у спеціальному дошкільному закладі. Операційні компоненти розгорнутого мовлення. Засоби, методи та прийоми розвитку мовлення в спеціальному дошкільному навчальному закладі.

Поняття зв'язного та творчого мовлення. Речення як основна комунікативна одиниця мовлення. Поняття зв'язності та незв'язності мовлення (Л.С. Рубінштейн, А.М. Леушина). Види зв'язного мовлення. Діалогічне мовлення, визначення та форми. Монологічне мовлення, його характеристика. Поняття творчого зв'язного мовлення, його характеристика та місце в розвитку зв'язного мовлення. Мовленнєві уміння та навички, що забезпечують дитині необхідне структурне та смислове оформлення висловлювання.

Розвиток діалогічного мовлення. Спеціальна методика навчання бесіди. Характеристика та зміст діалогічного мовлення. Форми діалогічного мовлення. Спеціальна методика навчання дітей початковим формам діалогу. Зміст та структура бесід. Спеціальна методика їх проведення.

Спеціальна методика навчання дітей описам. Спеціальна методика навчання розповідання за картинами. Види розповідей у відповідності з типом картин. Значення навчання розповідання за серією сюжетних картинок та вимоги до них. Зміст сюжетних серій послідовних картинок. Види серій сюжетних картинок за ступенем складності розуміння послідовності розгортання сюжету. Послідовність навчання складання розповіді за серією сюжетних картинок. Завдання, які розв'язують під час складання розповіді.

Спеціальна методика навчання переказу художніх творів. Поняття переказу, його значення для розвитку зв'язного мовлення. Структура занять з переказу. Мета і зміст підготовчого етапу. Читання тексту твору. Розбір змісту твору. Переказ тексту. Види переказів. Аналіз та обговорення дитячих переказів.

Спеціальна методика навчання складання творчих розповідей. Поняття творчого розповідання. Класифікація творчих розповідей в залежності від використаного матеріалу і за змістом. Засоби вербальної творчості.

Спеціальна методика словникової роботи. Поняття та значення словникової роботи. Закономірності становлення слова у дітей. Методологічні основи збагачення словника дітей з ТПМ. Спеціальна методика формування пасивного та активного словника дітей. Завдання словникової роботи: загальні та спеціальні. Принципи словникової роботи. Зміст словникової роботи. Напрями логопедичної роботи з формування та розвитку словника. Формування синтаксичних зв'язків слів. Розвиток словотворення. Уточнення граматичного значення слова. Методи і прийоми словникової роботи.

Спеціальна методика формування граматичної будови мови. Поняття граматики, граматичних значень. Закономірності засвоєння граматичних значень дітьми дошкільного віку. Завдання та шляхи формування граматичної сторони мовлення у дітей із ТПМ.

Спеціальна методика формування морфологічної сторони мовлення у дітей із ТПМ. Особливості оволодіння дітьми категоріями морфології – числом, відмінком, родом, особами. Завдання та зміст формування морфологічної сторони мовлення. Етапи логопедичної роботи з формування словозміни у дошкільників з ТПМ. Послідовність роботи над реченням. Послідовність роботи з диференціації кожної граматичної форми. Навчання дітей навичкам використання прийменниково-відмінкових форм.

Спеціальна методика формування способів словотворення. Методологічні основи процесу словотворення у дітей. Зміст формування словотворення у дітей із ТПМ (за етапами навчання у відповідності з рівнем мовленнєвого недорозвинення). Особливості спеціальної методики формування граматичної системи словотворення у дітей із ТПМ.

Спеціальна методика формування синтаксичної сторони мовлення у дітей. Синтаксис як предмет вивчення. Словосполучення і речення як самостійні синтаксичні одиниці. Завдання та спеціальна методика навчання складання простих речень. Види та прийоми роботи. Спеціальна методика навчання складання складносурядних та складнопідрядних речень. Осмислення значень сполучників сурядності та підрядності. Прийоми навчання оволодіння навичками конструювання складних речень.

Рекомендована література

1. Богуш А.М., Гавриш Н.В. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей рідної мови: підруч. / [За ред. А.М. Богуш]. – К.: Вища школа, 2007. – 542 с.
2. Дитина: освітня програма для дітей від 2 до 7 років // Наук. керівник проекту В.О. Огнев'юк. – К.: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2016.
3. Ефименкова Л.Н. Формирование речи у дошкольников. – М.: Просвещение, 1981. – 112 с.

4. Марченко І.С. Спеціальна методика початкового навчання української мови: навч.-метод. посіб. – К: ВД «Слово», 2013. – 285 с.
5. Миронова С.А. Развитие речи дошкольников на логопедических занятиях. – М.: Просвещение, 1991.
6. Соболевич Е.Ф. Нарушения речевого развития у детей и пути их коррекции. – К.: ИСДО, 1995.
7. Теорія та методика розвитку рідної мови дітей: навчально-методичний посібник за кредитно-модульною системою організації навчального процесу для студентів напряму підготовки 6.010101 «Дошкільна освіта»/ В.Є. Бенера, Н.В. Маліновська. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2014. – 384 с.
8. Филичева Т.Б., Чевелева Н.А. Логопедическая работа в специальном детском саду. – М.: Просвещение, 1987.

СПЕЦМЕТОДИКА ПОЧАТКОВОГО НАВЧАННЯ МОВИ

Предмет, мета та завдання спецметодики початкового навчання мови. Поняття про систему навчання мови дітей з порушеннями мовлення: загальна характеристика; науково-методологічні основи побудови системи навчання рідної мови у спеціальній школі для дітей із порушеннями мовлення.

Мета і завдання навчання дітей із ТПМ рідної мови. Зв'язок завдань навчання мови із загально-шкільними навчально-виховними завданнями. Навчання мови як засобу спілкування та знаряддя пізнавальної діяльності (формування та корекція мовлення) та вивчення рідної мови як предмету шкільного навчання.

Зміст та структура навчання мови в спеціальному закладі для дітей з порушеннями мовлення. Програма з рідної мови для підготовчого-4 класів для дітей із порушеннями мовлення, принципи її побудови, огляд програмових вимог.

Методика формування звуковимови. Формування звукової сторони мовлення в онтогенезі. Характеристика вимовної сторони мовлення учнів із ТПМ, які вступають у підготовчий клас спеціальної школи. Значення та місце роботи з формування вимовних навичок в системі спеціального навчання рідної мови. Напрями логопедичної роботи з формування вимови у дітей з порушеннями мовлення. Організація та методика проведення уроків з формування звукової сторони мовлення у дітей з порушеннями мовлення.

Спецметодика формування граматичної сторони мовлення. Особливості граматичної сторони мовлення у дітей з порушеннями мовлення. Специфіка формування граматичної сторони мовлення у дітей в процесі вивчення предмету українська мова в початковій школі.

Спецметодика розвитку словника у дітей з порушеннями мовлення. Закономірності засвоєння словника в нормі. Характеристика словникового запасу учнів, які поступають у підготовчий клас школи для дітей із ТПМ. Динаміка оволодіння словником у процесі навчання рідної мови. Поняття про словникову роботу в спеціальній школі.

Спецметодика формування граматичної сторони мовлення у дітей з порушеннями мовлення. Граматична будова мови та закономірності оволодіння нею в нормі. Характеристика граматичної будови мовлення учнів, які поступають у підготовчий клас спеціальної школи для дітей із ТПМ. Динаміка оволодіння граматичною будовою мови в процесі спеціального навчання. Сутність процесу практичного оволодіння граматичною будовою мови в умовах спеціального навчання. Поняття про систему роботи з формування граматичної будови мовлення. Спеціальна методика з формування в учнів граматичних узагальнень.

Спецметодика навчання грамоти. Поняття про грамоту. Завдання, зміст та специфіка роботи з навчання учнів із порушеннями мовлення грамоти. Необхідні передумови до оволодіння грамотою (поняття про готовність до навчання читання та письма). Сутність проблеми навчання елементарних навичок читання та письма дітей із ТПМ. Психолінгвістичні основи та психофізіологічні механізми читання та письма. Типові труднощі та помилки, які виникають в учнів із мовленнєвими порушеннями під час оволодіння грамотою та можливі шляхи їх подолання. Місце та значення занять з навчання читання та письма в системі спеціального навчання рідної мови. Послідовність вивчення звуків та букв, типів складів та слів за їх складовою будовою. Навчання грамоти як засіб розумового та мовленнєвого розвитку дітей із ТПМ. Структура процесу навчання грамоти в спеціальних закладах освіти. Характеристика добукарного періоду навчання грамоти. Букварний період навчання грамоти.

Спецметодика розвитку зв'язного мовлення. Завдання, зміст та організація роботи з розвитку зв'язного мовлення у дітей із порушеннями мовлення. Поняття про діалогічне та монологічне мовлення як основні складові компоненти зв'язного мовлення. Методика розвитку монологічного мовлення у дітей із порушеннями мовлення. Напрями та особливості методики розвитку діалогічного мовлення у дітей із порушеннями мовлення.

Рекомендована література

1. Вивчення української мови в підготовчих класах загальноосвітніх шкіл: методичні розробки / М.С. Вашуленко, Н.Ф. Скрипченко. – К.; 1978. – 212 с.
2. Прищепа К.С. Навчання грамоти. – К.: “Форум”, 2002.
3. Русский язык в школе для детей с тяжелыми нарушениями речи : учеб. пос. [для студентов сред. спец. и высш. учеб. заведений, обучающихся по специальности «Логопедия»] / [под ред. А.А. Алмазовой, В.И. Селиверстова]. — М. : Гуманитар. изд. центр ВЛАДОС, 2011. — 374 с.
4. Соботович Е.Ф. Нарушения речевого развития у детей и пути их коррекции: навч.-метод. пос. – К.: ІСДО, 1995. – 204 с.
5. Чередніченко Н.В. Початковий курс навчання української мови молодших школярів із тяжкими порушеннями мовлення : навч.-метод. посіб. – К: Видавничий дім Слово. – 2012. – 208 с.
6. Чередніченко Н.В. Формування фонетико-графічної грамотності у молодших школярів із порушеннями мовленнєвого розвитку в умовах

корекційного навчання: навч.-метод. посіб. / Н.В. Чередніченко, Д.М. Горбачова. – К.: ДІА, 2016. – 212 с.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ДІАГНОСТИКА

Сутність поняття психодіагностики. Предмет і структура психодіагностики. Загальні галузі психодіагностики. Психодіагностика та суміжні напрями досліджень.

Сутність поняття методу у психодіагностиці. Класифікації методів психологічних досліджень С.Л. Рубінштейна та Б.Г. Ананьєва. Загальна характеристика основних методів психодіагностики: спостереження, опитувальні методики, тести, шкальні методки, проєктивні методики, анкетування. Специфіка застосування психолого-педагогічної діагностики у спеціальній психології.

Етапи побудови психолого-педагогічного дослідження. Вимоги до психодіагностичних методик: валідність, надійність, точність та однозначність. Процедурні вимоги до використання методик. Вимоги до користувача психодіагностичним інструментарієм. Професійно-етичні аспекти психодіагностики. Особливості застосування психодіагностики у дослідженні дітей з особливостями психофізичного розвитку. Загальна характеристика методів математичної статистики, інтерпретації та представлення результатів дослідження.

Загальна характеристика розвитку дітей раннього віку. Оцінювання нервово-психічного розвитку дітей раннього віку. Вивчення пізнавальної діяльності немовлят. Вивчення образу Я у немовлят. Оцінювання психічного розвитку дитини від 1 року до 3 років. Методика визначення типу темпераменту. Методи психодіагностики у ранньому віці (стандартизоване спостереження, експертне оцінювання, інтерв'ю, анкетування). Проблеми виявлення відхилень у розвитку дитини раннього віку.

Загальна характеристика особливостей дошкільного віку. Діагностика психомоторики дитини дошкільного віку. Пізнавальна сфера дитини дошкільного віку. Особливості психолого-педагогічної діагностики уваги, пам'яті та мислення дошкільників. Діагностика мовленнєвих розладів. Діагностика ігрової діяльності дошкільників. Вивчення особистості дошкільника. Методи психолого-педагогічної діагностики дошкільників в нормі та при порушеннях розвитку.

Сутність діагностики готовності до школи. Діагностика інтелектуальної готовності. Тест інтелекту Д. Векслера. Методика діагностики відхилень у розумовому розвитку молодших школярів та старших дошкільників (Н.М. Стадненко та інші). Методика діагностики готовності до навчання в школі дітей шестирічного віку (Н.М. Стадненко та інші). Діагностика мотиваційної, емоційно-вольової та особистісно-соціальної готовності.

Загальна характеристика розвитку молодших школярів. Особливості психолого-педагогічного вивчення молодших школярів. Діагностика пізнавальних здібностей. Діагностика особистості. Кольоровий тест Люшера.

Кольоровий тест відношень. Методика «Малюнок неіснуючої тварини». Методика діагностики рівня шкільної тривожності Філіпса. Діагностика вад особистісного розвитку (ДВОР) (автор З. Карпенко).

Сутність понять «інтелект» та «здібності». Характеристика тестового методу психодіагностики. Загальна характеристика тестів «Амтхауера», «Штур», «Контур», «Прогресивні матриці Равена».

Сутність соціальної ситуації розвитку. Діагностика стосунків у сім'ї. Кінетичний малюнок сім'ї. Методика Рене Жиля. Діагностика батьківського ставлення (А.Я. Варга, В.В. Столін). Методика PARI Е. Шефера і Р. Белла. Діагностика стосунків у колективі. Соціометрія. Методика діагностики рівня соціальної фрустрованості. Тест Розенцвейга (дитяча та доросла форма). Специфіка діагностики дорослих (батьків та педагогів). Діагностика емоційних станів. Діагностика тривожності Ч.Д. Спілбергера і Ю.Л. Ханіна. Методика САН, Методика діагностики рівня емоційного вигорання В.В. Бойко. Методика діагностики схильності особистості до конфліктної поведінки К.Н. Томаса. Методика діагностики рівня емпатійних здібностей В. В. Бойко. Методика мотивації до успіху та уникнення невдач. Методика ціннісних орієнтацій М. Рокіча.

Сутність узагальнення результатів психолого-педагогічного дослідження. Місце і значення психолого-педагогічної діагностики в діяльності логопеда. Специфіка написання психолого-педагогічної характеристики розвитку дитини. Визначення проблем розвитку дитини. Розроблення рекомендацій для батьків та педагогів.

Рекомендована література

1. Бурлачук Л.Ф. Введение в проективную психологию. – К.:Ника-Центр, 1997. – 128 с.
2. Бурлачук Л.Ф. Психодиагностика: учеб. [для вузов]. – СПб. : Питер, 2007. – 352 с.
3. Лаврова Г.Н. Психолого-педагогическая диагностика развития детей от 0 до 3 лет: учеб. пос. / Г.Н. Лаврова. – Челябинск: Издательство ЮУрГУ, 2004. – 129 с.
4. Левченко И.Ю. Психолого-педагогическая диагностика: учеб. пос. [для ВУЗов] / И.Ю. Левченко, С.Д. Забрамная, Т.А. Басилова и др. – М.: Издательский центр «Академия», 2003. – 320 с.
5. Немов Р.С. Психология: В 3-х кн. – Кн. 3: Экспериментальная педагогическая психология и психодиагностика. – М.: Просвещение, 1995.
6. Общая психодиагностика / [Под ред. А.А. Бодалева, В.В. Столина]. – СПб. : Речь, 2006. – 440 с.
7. Психолого-педагогическая диагностика развития детей раннего и дошкольного возраста: метод пос. / [под ред. Е.А. Стеблевой]. – М. : Просвещение, 2004. – 164 с.
8. Райгородский Д.Я. Практическая психодиагностика. Методики и тесты: учеб. пос. – Самара: Издательский Дом «БАХРАХ_М», 2001.
9. Словарь-справочник по психологической диагностике / Л.Ф. Бурлачук, С.М. Морозов. – К.: Наукова думка, 1989. – 200 с.

ОСНОВИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Нові підходи до освіти дітей з порушеннями психофізичного розвитку. Спеціальна та інклюзивна освіта осіб з порушеннями психофізичного розвитку як соціокультурні явища та їх місце в освітній системі України. Шляхи впровадження інклюзивної освіти у вітчизняній системі дошкільної і загальної освіти. Національне законодавство у сфері освіти дітей з порушеннями психофізичного розвитку. Форми освітньої інтеграції. Інклюзивна освіта як одна з форм освітньої інтеграції осіб з порушеннями психофізичного розвитку.

Потреба в розгляді інклюзивної освіти в контексті становлення і розвитку сучасного наукового знання про освіту – освітології. Сучасний зміст поняття «інклюзивна освіта». Сучасні проблеми інклюзивної освіти. Шляхи впровадження інклюзивної освіти у вітчизняній системі дошкільної і загальної освіти. Інклюзивна педагогіка як нова галузь педагогічної науки.

Особливості інклюзивного середовища, його зміст, структура і роль у формуванні особистості дітей. Доступність і концепція універсального дизайну як важливі умови забезпечення інклюзивної освіти.

Навчально-методичне забезпечення інклюзивної освіти дітей дошкільного і молодшого шкільного віку в загальноосвітньому просторі. Індивідуальна програма розвитку учня інклюзивного класу. Особливості оцінювання навчальних досягнень учнів інклюзивного класу.

Професійне співробітництво як одна з основних умов ефективного інклюзивного навчання і виховання дітей з психофізичними порушеннями. Організація діяльності міждисциплінарної команди фахівців інклюзивного навчального закладу. Специфіка співробітництва різних фахівців в інклюзивній школі. Місце вчителя-логопеда у структурі професійного співробітництва.

Значення корекційно-педагогічного супроводу дітей, які мають особливі потреби, в інклюзивних дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладах. Завдання і зміст корекційно-педагогічного супроводу в умовах інклюзивного навчання. Технологія диференційованого викладання. Технологія спільного викладання.

Основні завдання та роль асистента вчителя. Функції асистента вчителя: організаційні, навчально-розвивальні, діагностичні, прогностичні, консультативні. Педагогічна етика. Компетентності асистента вчителя: знання, уміння, особистісні характеристики. Формування ефективних стосунків між учителем та асистентом учителя. Роль асистента вчителя в забезпеченні навчальних та інших потреб учнів. Порівняння обов'язків учителя та асистента вчителя.

Рекомендована література

1. Асистент учителя в інклюзивному класі: навч.-метод. посіб. / Н.М. Дятленко, Н.З. Софій, О.В. Мартинчук, Ю.М. Найда; [під заг. ред. М.Ф. Войцехівського]. – К.: ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2015. – 172 с.

2. Інклюзивна освіта. Підтримка розмаїття у класі: практ. посіб. / [Тім Лорман, Джоан Депплер, Девід Харві]; [пер. з англ.]. – К.: СПД-ФО Парашин І.С., 2010. – 296 с.

3. Колупаєва А.А. Діти з особливими потребами та організація їх навчання: навч.-метод. посіб. / А.А. Колупаєва, Л.О. Савчук. – К.: Видавнича група «АТОПОЛ», 2011. – 273 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»).

4. Колупаєва А.А. Професійне співробітництво в інклюзивному навчальному закладі: навч.-метод. посіб. / А.А. Колупаєва, Е.А. Данілявічутє, С.В. Литовченко. – К.: Видавнича група «А.С.К.», 2012. – 197 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»).

5. Основи інклюзивної освіти: навч.-метод. посіб. / [За заг. ред. А.А. Колупаєвої]. – К.: «А.С.К.», 2012. – 307 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»).

ЛОГОПЕДІЯ

НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЛОГОПЕДІЇ

Логопедія як наука про розлади мовлення, про методи їх попередження, виявлення та подолання засобами спеціального навчання та виховання. Об'єкт і предмет, мета і завдання логопедії як науки. Зв'язок логопедії з іншими науками та їх значення для розвитку теорії і практики логопедії. Мова і мовлення як діалектична єдність соціального, біологічного і психічного. Причини мовленнєвих порушень. Лінгвістичний, медико-біологічний та психолого-педагогічний підходи до аналізу мовленнєвих вад. Сучасні клініко-педагогічна та психолого-педагогічна класифікації мовленнєвих розладів.

ДИСЛАЛІЯ

Визначення дислалії, значення терміну. Короткі відомості з історії вивчення вад звуковимови. Поширеність та особливості прояву дефекту в різних вікових групах дітей. Вплив вад вимови звуків на оволодіння грамотою, на розвиток особистості дитини. Класифікація дислалії відповідно до причин, механізмів, кількісних та якісних проявів дефекту звуковимови. Функціональна дислалія, її форми відповідно до порушення психофізіологічного механізму; симптоматика. Органічна дислалія, її зумовленість аномаліями будови артикуляційного апарату. Мета, зміст та методика обстеження дитини з дислалією. Принципи, зміст та методи логопедичної роботи, спрямованої на виховання правильної вимови звуків. Характеристика основних етапів роботи над звуком: формування первинних вимовних умінь та навичок, постановки звуків і їх автоматизації, диференціації та введення у зв'язне мовлення. Недоліки вимови приголосних звуків та методика їх подолання.

ДИЗАРТРІЯ

Поняття про дизартрію, анартрію. Характеристика ступенів прояву та різновидів неврологічної патології як основи виникнення дизартрії. Основні порушення при дизартрії (структура дефекту). Класифікації дизартрії. Особливості когнітивного та психосоціального розвитку при дизартрії. Сучасні уявлення про легкі дизартричні розлади. Комплексний підхід до

діагностики та реабілітації при дизартрії. Сутність всебічного обстеження та оцінки особливостей розвитку при дизартрії. Медико-психолого-педагогічний підхід до подолання порушень при дизартрії.

РИНОЛАЛІЯ

Визначення ринолалії. Анатомо-фізіологічні основи вивчення ринолалії. Характер ушкоджень мовленнєвого апарату при різних формах ринолалії. Сучасні уявлення про етіологію та патогенез внутрішніх незрошень губи та піднебіння. Сучасні клінічні підходи до лікування і медичної реабілітації дитини із ВНГП. Медико-психолого-педагогічна допомога дітям з ВНГП в Україні і за кордоном. Психолого-педагогічна характеристика дітей з ринолалією. Первинні і вторинні порушення при ринолалії. Класифікація ринолалії. Основні форми ринолалії. Етіологія «відкритої» і «закритої» ринолалії. Симптоматика форм «відкритої», «закритої» і «змішаної» форм ринолалії. Характеристика і співвідношення мовленнєвих та немовленнєвих симптомів. Особливості фізичного, психічного та мовленнєвого розвитку дітей із ринолалією. Обстеження мовлення дітей з ринолалією. Методика логопедичної роботи з подолання ринолалії.

ФОНЕТИКО-ФОНЕМАТИЧНИЙ НЕДОРОЗВИТОК МОВЛЕННЯ (ФФНМ)

Психолого-педагогічна класифікація порушень мовленнєвого розвитку. Історичний аспект розвитку класифікації порушень мовленнєвого розвитку у дітей. Сучасні клініко-педагогічна та психолого-педагогічна (за Р.Є. Левіною) класифікації мовленнєвих розладів. Поняття про ФФНМ. Затримка та недорозвиток мовлення. Визначення фонетико-фонематичного недорозвинення мовлення. Статистичні дані про поширеність ФФНМ. Причини мовленнєвих порушень: біологічні і соціально-психологічні, органічні і функціональні, центральні і периферичні. Екзогенні та ендогенні фактори в етіології ФФНМ. Формування звукової сторони мовлення в онтогенезі. Психолого-педагогічна характеристика дітей із ФФНМ. Характеристика пізнавальної діяльності дітей з ФФНМ. Характеристика готовності дітей з ФФНМ до школи.

ЗАГАЛЬНИЙ НЕДОРОЗВИТОК МОВЛЕННЯ (ЗНМ)

Поняття про ЗНМ. Поняття про системний недорозвиток мовлення. Визначення загального недорозвитку мовлення, відмежування його від інших форм мовленнєвої патології. Етіологія ЗНМ. Психологічні механізми розвитку мовлення в онтогенезі. Загальнофункціональні механізми мовлення. Психологічні механізми розвитку лексичної та граматичної сторін мовлення. Нормативні показники та критерії оцінювання стану сформованості лексичної сторони мовлення дитини. Нормативні показники та критерії оцінювання стану сформованості граматичної сторони мовлення дитини. Специфічні відхилення в формуванні всіх компонентів мовленнєвої системи при ЗНМ: фонетико-фонематичної; лексичної; граматичної; зв'язного мовлення. Особливості немовленнєвих функцій у дітей. Рівні загального недорозвитку мовлення (за Р.Є. Левіною). Обстеження мовлення дітей із ЗНМ. Зміст та методика логопедичної роботи при ЗНМ.

ЗАЇКАННЯ

Поняття, причини виникнення та симптоматика заїкання. Клініко-фізіологічна характеристика заїкання. Фізіологія заїкання. Симптоматика заїкання. Класифікація заїкання. Психологічні особливості особистості заїкуватих. Клінічне та психолого-педагогічне обстеження заїкуватих. Комплексний підхід до подолання заїкання. Сучасні методики та технології подолання заїкання в учнів, підлітків та дорослих. Профілактика заїкання.

АЛАЛІЯ

Визначення алалії. Причини, механізми алалії. Основні наукові напрями вивчення алалії на сучасному етапі. Анатомо-фізіологічний аспект вивчення алалій. Класифікації алалій за різними принципами (етіологічним, патогенетичним, психологічним, лінгвістичним, психолінгвістичним). Структура дефекту при алалії. Основні форми алалії (моторна, сенсорна), форми моторної алалії (аферентна та еферентна, мішана). Поняття моторної (експресивної) алалії. Особливості формування всіх компонентів мовленнєвої системи у дітей із моторною алалією. Діагностичне обстеження дітей із алалією. Система корекційного впливу при моторній алалії. Поняття про сенсорну алалію. Психолого-педагогічна характеристика дітей із сенсорною алалією. Диференційна діагностика сенсорної алалії. Система корекційно-виховного впливу при сенсорній алалії.

АФАЗІЯ

Визначення афазії, етіологія, механізми. Причини афазії. Характерні для афазії патогенні фактори. Співвідношення органічних і функціональних уражень, нейродинамічні перебудови. Механізми різних форм афазії. Афазія у дітей і дорослих. Класифікація афазій за різними принципами (етіологічним, патогенетичним, клінічним, психолінгвістичним). Основні форми афазій, їх характеристика (акустико-гностична, акустико-мнестична, семантична, динамічна, аферентна моторна, еферентна моторна, мішана форма). Мовленнєва симптоматика різних форм афазій. Немовленнєва симптоматика різних форм афазії. Діагностика мовленнєвих та немовленнєвих порушень при афазії. Система корекційно-відновлювальної роботи при афазії. Зміст та методики корекційно-відновлювальної роботи при різних формах афазії.

ОСОБЛИВОСТІ ЛОГОПЕДИЧНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ ІЗ РОЗУМОВОЮ ВІДСТАЛІСТЮ, ЗАТРИМКОЮ ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ, РОЗЛАДАМИ АУТИСТИЧНОГО СПЕКТРА, ДИТЯЧИМ ЦЕРЕБРАЛЬНИМ ПАРАЛІЧЕМ, ПОРУШЕННЯМИ СЛУХУ І ЗОРУ

Специфіка визначення та подолання порушень мовленнєвого розвитку відповідно до структури первинного порушення. Визначення стратегій діагностики та корекції мовленнєвого розвитку відповідно до структури первинного порушення.

Особливості мовленнєвого розвитку та організація логопедичної роботи з дітьми із розумовою відсталістю. Діагностика та корекція порушень мовленнєвого розвитку дітей із розумовою відсталістю.

Особливості мовленнєвого розвитку та організація логопедичної роботи з дітьми із затримкою психічного розвитку. Діагностика та корекція порушень мовленнєвого розвитку у дітей із затримкою психічного розвитку.

Особливості мовленнєвого розвитку та організація логопедичної роботи з дітьми із розладами аутистичного спектра. Діагностика та корекція порушень мовленнєвого розвитку дітей із розладами аутистичного спектра.

Особливості мовленнєвого розвитку та організація логопедичної роботи з дітьми із дитячим церебральним паралічем. Діагностика та корекція порушень мовленнєвого розвитку дітей із дитячим церебральним паралічем.

Особливості мовленнєвого розвитку та організація логопедичної роботи з дітьми із порушеннями слуху. Діагностика та корекція порушень мовленнєвого розвитку дітей із порушеннями слуху.

Особливості мовленнєвого розвитку та організація логопедичної роботи з дітьми із порушеннями зору. Діагностика та корекція порушень мовленнєвого розвитку дітей із порушеннями зору.

ОСОБЛИВОСТІ ЛОГОПЕДИЧНОЇ РОБОТИ ПРИ ПОРУШЕННЯХ ПИСЕМНОГО МОВЛЕННЯ

Характеристика писемного мовлення з позицій психолінгвістичного підходу. Загальна характеристика порушень писемного мовлення. Симптоматика дисграфії, дислексії, дизорфографії. Класифікація дисграфії, дислексії та дизорфографії. Логопедичне вивчення дітей з помилками у процесі читання та письма. Діагностика дисграфії, дислексії, дизорфографії. Методика подолання фонетичних помилок у письмі дітей із дисграфією. Методика подолання графічних та оптико-просторових помилок у письмі молодших школярів. Корекційна робота з подолання морфологічних та синтаксичних помилок у дітей із дисграфією та дизорфографією. Корекція та розвиток психічних процесів та розумових операцій у дітей із дисграфією, дислексією та дизорфографією. Формування готовності до навчання грамоти у дошкільників із недостатнім рівнем розвитку передумов письма. Організація логопедичної роботи з профілактики порушень писемного мовлення у молодших школярів.

Рекомендована література

1. Винарская Е.Н. Дизартрия. – М., 2005.
2. Довідник учителя-логопеда / [Авт.-упор. С.М. Лупінович]. – Тернопіль: Мандрівець, 2008. – 112 с.
3. Ільяна В. М. Особливості організації корекційної роботи вчителя-логопеда з розвитку фонематичних процесів у дітей молодшого шкільного віку з ТПМ / В. М. Ільяна // Особлива дитина: навчання та виховання. – 2015. – № 2. – С. 45–53.
4. Ипполитова А.Г. Открытая ринолалия / [Под ред. О.Н. Усановой]. – М., 1983.
5. Конопляста С.Ю. Ринолалия від А до Я. – К.: Вид. дім «Слово», 2015.
6. Логопедия: учеб. пос. [для студ. дефектол. факульт. пед. вузов] / [под ред. Л.С. Волковой, С.Н. Шаховской]. – [3-е изд.]. – М.: Владос, 1999.

7. Логопедія / [За ред. проф. М.К. Шеремет]. – К.: Вид. дім «Слово», 2014. – 672 с.
8. Логопедія. / Шеремет М.К., Тарасун В.В., Конопляста С.Ю. та ін. : [за ред. М.К. Шеремет]. – [друге вид., перер. і доп.] – К.: Видавничий Дім «Слово», 2015. – 776 с.
9. Поваляева М.А. Справочник логопеда. – Р-н-Д, 2001.
10. Правдина О.В. Логопедия. – М.: Просвещение, 1973.
11. Савченко М.А. Методика виправлення вад вимови у дітей. –К.: Рад. шк.,1983.
12. Филичева Т.Б., Чевелева Н.А. Логопедическая работа в специальном детском саду. – М.: Просвещение,1987.
13. Чередніченко Н.В. Формування фонетико-графічної грамотності у молодших школярів із порушеннями мовленнєвого розвитку в умовах корекційного навчання: навч.-метод. посіб. / Н.В. Чередніченко, Д.М. Горбачова. – К.: ДІА, 2016. – 212 с.
14. Хрестоматія з логопедії: Історичні аспекти. Дислалія. Дизартрія. Ринологія : навч. посіб. / [ред.: М. К. Шеремет, І. В. Мартиненко]. – [2-ге вид., змін. і доповн.]. – К. : КНТ, 2008. – 380 с.